

Magazyn Ilustrowany „Miasto i Ludzie”, nr 47/ 194, Tarnów 2 grudnia 2016, s. ?

Abstrakt:

Postać Świętego, mimo braku informacji o jego życiu, jest jedną z najbardziej barwnych postaci w hagiografii. Jest patronem Grecji, Albanii, Rosji, Bari, Aberdeen, Antwerpii, Berlina, Chrzanowa (woj. Małopolskie), Głogowa, Miry, Moskwy, Nowogrodu jak również bednarzy, wytwórców guzików, cukierników, gorzelników, dzieci, flisaków, jeńców, kupców, sprzedawców perfum, sprzedawców wina, sprzedawców zboża i nasion, marynarzy, kierowców, uczonych, młynarzy, kancelistów parafialnych, piekarzy, pielgrzymów, piwowarów, podróżnych, rybaków, sędziów, studentów, żeglarzy, notariuszy, panien pragnących wyjść za mąż, więźniów oraz obrońców wiary przed herezją, a także patronem pojednania Wschodu i Zachodu.

Artykuł przybliży postać świętego Mikołaja, a także legendy które związane są z tą niewątpliwie barwną i cenioną na całym świecie postacią.

Słowa kluczowe:

Święty Mikołaj, gwiazdka, prezenty.

Radość obdarowywania czyli święty Mikołaj lubił wino

Pada śnieg, pada śnieg, biało dookoła.

Przysypane łąki, lasy, przedszkole i szkoła.

Trzeszczy mróz, gwiżdże wiatr,

zimno dziś na dworze,

tylko w dali słyszeć sanie

któż to jechać może.

To Święty Mikołaj

dziś odwiedzi nas,

przywiezie prezenty
w ten zimowy czas.

Święty Mikołaj urodził się ok. 270 roku w mieście Petara.

Był zapalonym myśliwym, lubił wino, łowił ryby. Początkowo pracował jako urzędnik państwowy i zarządzał okręgiem miasta Miry. Znany był z miłosierdzia i pobożności. Co miał to rozdawał biednym i potrzebującym.

Według podań po bogatych rodzicach otrzymał w spadku znaczny majątek, którym dzielił się z ubogimi.

Legenda, którą przytoczę wyjaśni zapewne, dlaczego Święty Mikołaj jest patronem biednych panien i mikołajkowych prezentów oraz jak to się stało, że mieszkańcy Miry wybrali właśnie jego na swojego biskupa. A było być może tak?

Kiedy późniejszy Święty Mikołaj dowiedział się że pewien ubogi szlachcic ma trzy dorastające córki. Nie mając dla nich posagu nie może wydać ich za mąż i ma zamiar oddać je do domu publicznego. Zmartwił się tym faktem. Zbierał więc potrzebną kwotę dla każdej z osobna i podrzucał przez komin do mieszkania ojca. Dwukrotnie ta sztuczka się powiodła.

Za trzecim razem, szczęśliwi rodzice i jeszcze szczęśliwsze córki przyłapali nieznanego dobrodzieja. O tym wydarzeniu wspomina Dante w swoim eposie.

Jego dobroć miała zostać wkrótce wynagrodzona. Miał on zwyczaj rankiem chodzić codziennie do kościoła i długo się modlić. Pewnego dnia, gdy umarł biskup miasta Miry, gdzie Święty Mikołaj był zarządcą, biskupi po obrzędach pogrzebowych zebrali się w kościele by wybrać nowego biskupa. Ponieważ nie mogli dojść do zgody, kogo wybrać na pasterza Miry postanowili, że wybiorą tego, kto pierwszy wejdzie do kościoła na poranną modlitwę.

W ten oto sposób przyłapano niczego niespodziewającego się Świętego Mikołaja i wybrano go na biskupa. Jako biskup odznaczał się jeszcze większą dobrocią i miłosierdziem dla ubogich.

Po życiu gorliwym i pełnym dobrych czynów zmarł 6 grudnia pomiędzy rokiem 345 a 352. Dożył wieku ponad 70 lat, co było na owe czasy nie lada osiągnięciem gdyż ludzie dożywali przeciętnie 30 lat.

Ciało Świętego Mikołaja zostało pochowane z czcią w Mirze, gdzie przetrwało do roku 1087. Dnia 9 maja tegoż roku zostało przewiezione do miasta włoskiego Bari. 29 września 1089 roku papież Urban II uroczystie poświęcił jego grobowiec w bazylice wystawionej ku jego czci.

Znana jest też historia o trzech niesprawiedliwie uwięzionych oficerach uwolnionych za jego wstawiennictwem i o trzech młodzieńcach uratowanych przez niego od wyroku śmierci, a także o żeglarzach wybawionych z katastrofy morskiej. Jeden z członków załogi statku wiozącego świętego na pielgrzymkę do Jerozolimy miał podobno zostać przez niego wskrzeszony po tym jak utonął. Święty Mikołaj miał wskrzesić też trzech młodzieńców zabitych za nieuregulowanie rachunku za nocleg w gospodzie.

Grzegorz I Wielki w żywocie Świętego Mikołaja podaje, że w czasie prześladowania, jakie wybuchło za panowania cesarza Dioklecjana i Maksymiana Święty został uwięziony. Uwolnił go dopiero edykt mediolański w roku 313.

Święty Mikołaj uczestniczył także w pierwszym soborze powszechnym w Nicei w 325 roku, na którym potępione zostały przez biskupów błędy Ariusza, a Święty Mikołaj miał go spoliczkować.

Postać Świętego, mimo braku informacji o jego życiu, jest jedną z najbardziej barwnych postaci w hagiografii. Jest patronem Grecji, Albanii, Rosji, Bari, Aberdeen, Antwerpii, Berlina, Chrzanowa (woj. Małopolskie), Głogowa, Miry, Moskwy, Nowogrodu jak również bednarzy, wytwórców guzików, cukierników, gorzelników, dzieci, flisaków, jeńców, kupców, sprzedawców perfum, sprzedawców wina, sprzedawców zboża i nasion, marynarzy, kierowców, uczonych, młynarzy, kancelistów parafialnych, piekarzy, pielgrzymów, piwowarów, podróżnych, rybaków, sędziów, studentów, żeglarzy, notariuszy, panien pragnących wyjść za mąż, więźniów oraz obrońców wiary przed herezją, a także patronem pojednania Wschodu i Zachodu.

Po śmierci Świętego Mikołaja legendy o Świętym Mikołaju nabrały jeszcze większego znaczenia, a najbardziej „cuda”, jakich dokonywał i dokonuje jego duch zawsze

nocą. Ukazywał się biednym pasterzom wysłuchując ich skarg na zły los, po czym znikał, a w szalasach pojawiały się złote monety. Oświeślał też rybakom szlaki morskie zastępując morskie latarnie.

Przy grobie Świętego Mikołaja chorzy odzyskiwali zdrowie, smutni radość życia, niewierne żony stawały się wiernymi, a zawiedzeni odzyskiwali zaufanie do bliźnich. Dodatkowo jeszcze, pomimo że nigdy sam niczego nie napisał obrano go patronem literatów, księży, zakonników, dziewic i kurtyzan.

W dawnych wiekach całą niemal Europę w dzień 6 grudnia przenikała głęboka wiara w opiekuńczą moc Świętego połączona z guślarskimi praktykami.

W Polsce Święty Mikołaj patronował głównie rolnikom i pasterzom i dlatego najbardziej uroczyście czczony był na wsi. W przeddzień, czyli 5 grudnia pasterze ściśle przestrzegali postu, „aby wilki nie napadały na ich trzody”, a chłopci składali w kościele dary w postaci baranów, kur i zboża.

Mikołaj Rej w swojej „Rozprawie między Panem, Wójtem a Plebanem” pisał:

Tak kazał Święty Mikołaj

Bo jeśli mu barana dasz

Pewny od wilków spokój masz.

Był również zwyczaj w dzień Świętego Mikołaja smagania bydła wiechciami, czyli gałązkami, aby bydło wiedziało, w którą stronę ma uciekać przed wilkami. Wcześniej owe wiechcie zostawiano zatknięte na noc na łąkach by nabrały czarodziejskiej mocy. Kropiono też bydło wodą świeconą i czyniono nad nim znak krzyża. Na terenach wschodniej i południowo - wschodniej Polski gospodarze i pasterze modlili się o pomyślność w hodowli i wypasie, palili ognie i składali na ołtarzach w cerkwiach i kościołach dary: Były nimi najczęściej len, konopie, drób, barany, owce lub miód.

Powszechnymi by także modlitwy się do Świętego Mikołaja, mające na celu ochronę domostw przed plagą gryzoni.

Pasterze wierni byli też przysłowiu: „Na Mikołaja strzeż bydła i koni, bo świnia psiajucha niech się sama broni”.

Do dziś w dniu Świętego Mikołaja, w niektórych wsiach Beskidu Śląskiego pojawiają się przebierańcy zwani „mikołajami” wesoło swawoląc. Dzielą się na grupy białych, którym przewodzi Święty Mikołaj i czarnych na czele z Lucyperem. Ich obrzędy symbolizują walkę dobra ze złem.

Trzeba nam jednak pamiętać, że Święty Mikołaj to w szczególności opiekun dzieci, którym co roku przynosi prezenty. Zwyczaj obdarowywania dzieci prezentami sięga w Polsce XVIII wieku. Święty Mikołaj jest również łaskawy dla dorosłych, a to zapewne w ślad za prośbami, jakie do Niego wnoszą:

Święty Mikołaju wewieź nas do raju

Daj nam tyle złota ile mamy błota.

W ikonografii Święty Mikołaj przedstawiany jest w stroju biskupa rytu łacińskiego lub greckiego. Jego atrybutami są między innymi: anioł, anioł z mitrą, chleb, troje dzieci lub młodzieńców w cebrzyku, trzy jabłka, trzy złote kule na księdze lub w dłoni, posag, pastorał, księga, kotwica, sakiewka z pieniędzmi, trzy sakiewki, okręt, worek prezentów.

W Polsce kult Świętego Mikołaja jest nadal bardzo popularny. Jeszcze dzisiaj pod Jego wezwaniem jest aż 327 kościołów w naszej Ojczyźnie. Po Świętym Janie Chrzcicielu, a przed Świętym Piotrem i Pawłem najpopularniejszy jest Święty Mikołaj. Do najokazalszych budowli poświęconych Świętemu Mikołajowi należą kościoły w Gdańsku i w Elblągu. Ołtarzy poświęconych sobie posiada Święty znacznie więcej, a figur i obrazów ponad tysiąc.

Musiło być coś w tym biskupie - postaci niewątpliwie historycznej - że do swoich potrzeb wykorzystują go różne czasy i ideologie. Każdy czas tak jak i każdy człowiek potrzebuje obdarowywania. Oby mu tylko przyświecała bezinteresowność.

Tadeusz Mędzelowski